

BAT-INSTITUUTTI

LIKE

NÄKÖISPAINOS NTAMO 2012

BATMAN AUKENEI
.....
BAT-INSTITUUTTI

BAT-INSTITUUTTI

**BATMAN
AUKENE!**

Näköispainos ntamo 2012
isbn 978-952-215-363-0
Valmistaja:
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
www.ntamo.net

Tekstit © 1988 Lieke Kustannus ja kirjoittajat
Taitto: Lieke työläisneuvosto ja Erkki Huhtamo

Paino: Limes ry:n
graafiset yksiköt
1988

BATMAN AUKENE!

Kukapa olisi unohtanut Batmanin ja Robinin, Voittamattoman Voimakaksikon, hultvottomat huppumiehet, jotka 1966 leiskauttivat itsensä kertaheitolla nuorison – ja vähän vanhempienkin – tajuntaan!

"Batman aukene!" – Tässä ovat ne taikasanat, joita olemme viime kuukausien aikana hokeneet hokemasta päästyämmekin Missä on Lepakoluolan kätkeyty suuaukko? Millä kaavalla avautuu pääsy Batmanin ja Robinin kiehtovien salaisuuksien pariin?

Turkulainen tutkijaryhmä – 60-luvun "patmanneja" – jäljitti kuukausien ajan Bat-signaaleja pitkin ullakoita, kellareita, varastoja ja muistin sokkeiloita Urkinnan tulokset esitellään Suomea 1987-88 kiertävässä Batman Aukene! -näyttelyssä ja tässä kirjassa, jotka täydentävät toisiaan

Batmanian tutkiminen on ollut melkoista salapoliisityötä On outoa havaita, miten villitys, joka tuskin pari vuosikymmentä sitten äkisti valtasi Suomen lapset ja jäi harvalta kansalaiselta huomaamatta elää tänään vain hajanaisissa muistikuvissa ja sattuman oikun säilyttämissä esineissä – jäljissä, jotka ovat hiljalleen peittymässä populaarikulttuurin yhä vuolaamman tarjonnan alle

5

60-luvun batmania oli Suomessa kuitenkin jotain uutta ja ennenkokemattonta. Se oli montaa kanavaa pitkin edennyt, suoraan lapsiin kohdistettu tavararynnäkö Tämä ei kuitenkaan riitä selittämään sitä valtaa, jonka Voittamaton Voimakaksikko sai lasten mielikuvituksessa

Olemme pyrkineet rekonstruoimaan batmanian ulottuvuudet sen jättämien jälkien pohjalta – niin liikemaailman kuin lasten "alhaaltapäin" tuotettaman bat-kulttuurin suunnasta Samoin olemme valottaneet sukkahousumiestemme historiaa 1930-luvulta nykypäiviin sarjakuvien, elokuvan ja lopulta television maailmoissa sekä niiden välillä

Populaarikulttuurin vakava tarkastelu on nyky-Suomessa laiminlyöty Suuria kansanjoukkoja koskettaneena ilmiönä batmania kertoo kuitenkin jotain olennaista siitä, miten ja millaisten virikkeiden puitteissa 60-luvun suomalaiset elivät Se muistuttaa siitä kätkeytystä historiasta, joka helposti unohtuu "virallisen" historian kirjoituksen taakse Sils vielä kerran: Batman aukene!

Turussa 7 1 1988

BAT-INSTITUUTTI

6 BAT-INSTITUUTTI, Turku:

Erkki Huhtamo

Hanna Kangasniemi

Anu Koivunen

Martti Lahti

Kimmo Laine

Tapio Onnela

Heidi Pfäffli

Hannu Salmi

Kari Salminen

Putte Wilhelmsson

KIITOKSET

Yksikään museo tai instituutti ei Suomessa ole vaivautunut tallentamaan Bat-perinnettä. Siksi olemme olleet riippuvaisia niiden lukuisten yksityisten ja yhteisöjen avusta, jotka ovat luovuttaneet bat-muistonsa ja -muistikuvansa käyttöömme. Kaikille yhteisesti lämpimät bat-kiitoksemme!

SISÄLTÖ

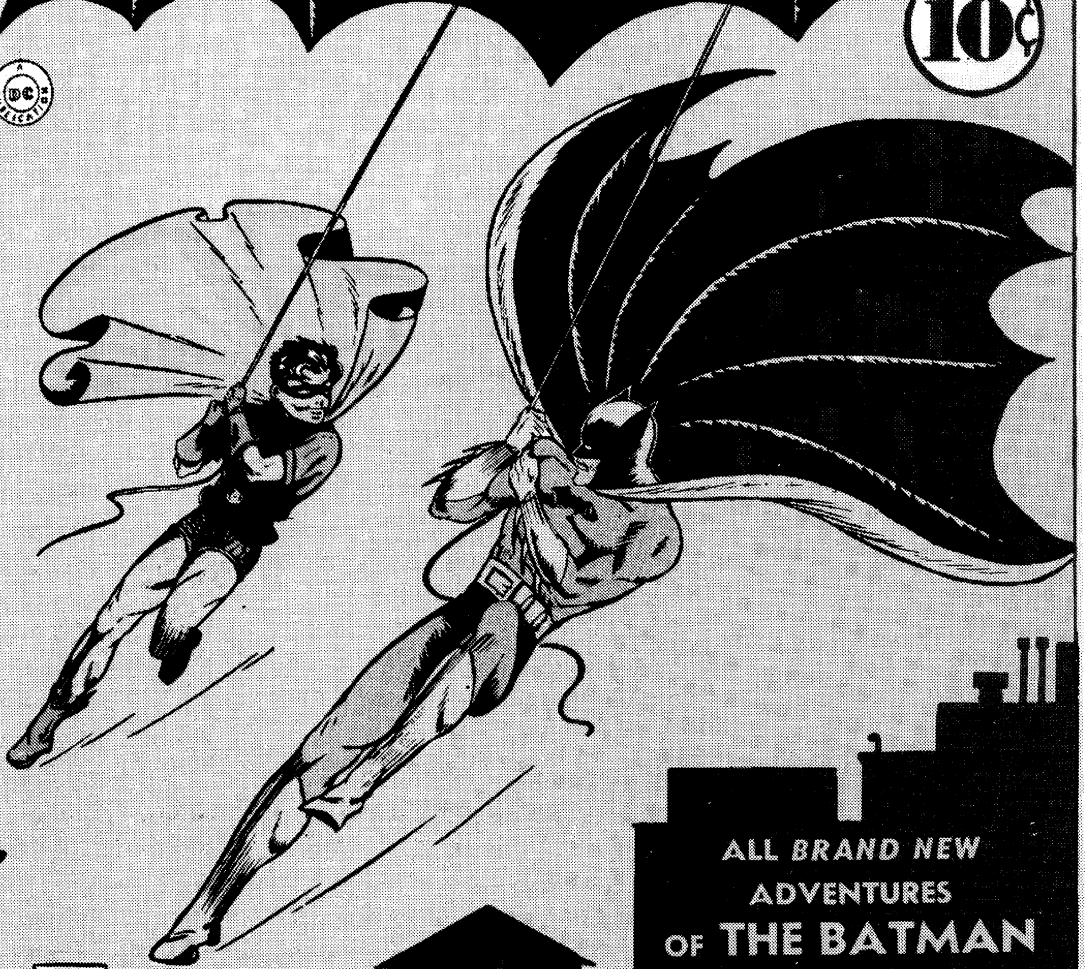
ESIPUHE	5
<i>Kari Salminen</i> YÖN KOSTAJAN HARHARETKET	9
<i>Erkki Huhtamo</i> PYHÄ/PARODIA	21
<i>Kimmo Laine, Martti Lahti ja Anu Koivunen</i> LEPAKKOMIES LAATIKOSSA	33
<i>Erkki Huhtamo</i> "AMERIKAN UUTUUS"	45
<i>Tapio Onnela</i> BATMAN SUOMALAISESSA TAVARAILMASTOSSA	61
<i>Kari Salminen</i> HIRVIÖITÄ, POLIISEJA, JUMALIA	71
<i>Putte Wilhelmsson</i> SUPERSANKARIUDEN DISSEKTIO	93
LIITTEET	100

No .1

SPRING ISSUE

10¢

ALL BRAND NEW
ADVENTURES
OF **THE BATMAN**
AND **ROBIN,**
THE BOY WONDER!

YÖN KOSTAJAN HARHARETKET Bathistoria katolta katolle

Kari Salminen

"Faster than a speeding bullet!
More powerful than a locomotive!
Able to leap tall buildings at a single bound!
It's a bird!
It's a plane!
It's SUPERMAN"
-"Adventures of Superman" - radiosarja, 1940

"And thus is born this weird figure of the dark
This avenger of evil: The Bat-Man"
-"The Legend of the BatMan", Batman-lehti N:o 1, 1940

Vuonna 1938 Amerikassa, keskellä köyhyttä, rikollisuutta ja sodan uhkaa, ihmiset hakivat vastauksia, etsivät mysteerin ratkaisijaa, odottivat messiasta. He saivat supersankarit. Kahden college-opiskelijan *Jerry Siegelin* ja *Joe Shusterin* jo muutamia vuosia kehitteillä ollut hahmo *Superman* laskeutui taivaista *Action Comics* -lehden ensimmäisessä numerossa juuri tuona vuonna ja valoi samalla amerikkalaisen populaarikulttuurin erään sitkeimmin säilyneistä kaavoista - supersankarit aloittivat voittokulkunsa. Ne lisääntyivät ja täyttivät maailman- kaikkeuden. Ensimmäisen aallon mukana tuli myös *Batman* - mutta eri suunnasta.

9

Ensimmäiset superit eivät olleet yksiselitteisesti lakia ja oikeutta puolustavia poliiseja, jollaisiksi ne vakiintuivat myöhemmin, sodan aikana. Jopa *superman* oli *Pulp*-lehtien (halpoja seikkailu-, rikos- ja sci-fi-lukemistoja) sivuilta tutun yli-ihmistradition jälkeläinen. Niissä yli-ihmiset olivat mutantteja, frikkejä tai muuten poikkeavia suhteessa uuden rooseveltilaisen kollektivismiin ihanteeseen. *Batman* ei ollut mutantti fysiologisesti, mutta psykologisessa mielessä kylläkin. Hän oli elävä pakkomielle, materialisoitunut koston käsite. Hänen siviili-identiteettinsä, seurapiiriplayboy *Bruce Wayne*, on siis samanlainen kulissi kuin *Clark Kent*, *Supermanin* eli *Teräsmiehen* alter ego.

Batman ilmestyi ensimmäisen kerran *Detective Comics* -lehden numerossa 27 keväällä 1939. Tämä lehti oli ensimmäinen moderni sarjakuvalehti, mikä tarkoittaa sitä, että se sisälsi uutta materiaalia ja ilmestyi säännöllisesti. Juuri Supermanin ja Batmanin suosio takasi sen, että sarjakuvalehden ja supersankarien tarinat ovat erottamattomasti toisiinsa kytkeytyneitä.

Batmanin hahmo on onnistunut risteytys useita eri traditioita. Don Diego De la Vega alias *El Zorro* ja Sir Percy Blakeney alias *Scarlet Pimpernel* tarjosivat monien muiden kanssa esikuvan sarjan kaksoisidentiteetille. Ensimmäinen elokuva-zorro, *Douglas Fairbanks Sr* oli *Bob Kanen*, Batman-hahmon luoja ja ensimmäisen piirtäjän mukaan syynä siihen, että Batmanista tuli "acro-bat".

Toinen tärkeä vaikuttaja oli pulp-hahmo *The Shadow*, joka viittaamaan pukeutuneena kostajana vaani rikollisia suuren kaupungin varjoissa. Batman-sarjakuva oli myös ajan gangsteri- elokuvien jälkeläinen, mutta elokuvan puolelta erityisesti hahmon ulkoiseen olemukseen eniten vaikutti Avery Hopwoodin ja Mary Robert Rinehartin *The Bat* -näytelmän filmatisoinnit vuosilta -26 ja -31, joiden lepakkoasuinen konna hyppi talojen katoilla ja heitti pelottavia varjoja kiviseiniin. Mainittujen pulp-lehtien sivuilla seikkailleista hahmoista Batmanin jonkinlaisina edeltäjinä voitaisiin pitää ainakin seuraavia: *Doc Savage*, *The Spider*, *The Phantom Detective*, *The Whisperer*, *The Avenger* ja *The Green Lama*.

10

Mutta Batman on myös etsivä ja kriminologi, kahlekuningas, naamiointimestari, kemisti - sen lisäksi, että on yksinkertaisesti huippuunsa treenattu taistelutaitojen spesialisti. Esikuvia voi siis löytää lukemattomia lisää - Kane itse on maininnut Sherlock Holmesin ja Houdinin - mutta riittää kun toteaa, että Batman imi itseensä kaikki mahdolliset hyvät ominaisuudet, jotka inhimillisen sankarin on mahdollista omata. Tietenkin hän imi myös muutaman huonomman piirteen, mutta ne ovat alkaneet paljastua vasta viime aikoina.

BATMAN AUKENE!
on taikasana, joka avaa pääsyn
Lepakkoluolan salaisuuksiin.
Keitä olivat Batman ja Robin?
Millaiset olivat heidän vaiheensa
sarjakuvissa, televisiossa, elokuvissa?
Miten voittamaton voimakaksikko
otettiin vastaan Suomessa?
Mistä 1960-luvun batmaniassa oli kyse?

Turkulainen Bat-instituutti
kokosi supersankareiden juhluvuoden 1988
kunniaksi Suomea kiertäneen
Batman aukene -näyttelyn.
Tämän kirjan kuvitus pohjautuu näyttelyn
ainutlaatuiseen aineistoon.

Kansi: J. Petka Mäkelä

